

ANALÝZA

5. 9. 2022

Vývoj českého trhu práce – 2. čtvrtletí 2022

Hlavním tématem tohoto roku je stále rostoucí inflace, která se promítá do odměňování. Průměrná mzda zaměstnanců se meziročně reálně snížila o 9,8 %. Vývoj v odvětvích byl různorodý, avšak snížení reálných výdělků postihlo všechna. Zaměstnanost nicméně stále výrazně rostla a vyčerpával se rezervoár dostupné pracovní síly.

Zaměstnanost, nezaměstnanost a ekonomická neaktivita

Výsledky Výběrového šetření pracovních sil (VŠPS) přinesly pro 2. čtvrtletí 2022 meziroční nárůst zaměstnanosti o 123,2 tis. Zaměstnaných tak přibýlo o 2,4 %. V mezičtvrtletním srovnání se zaměstnanost zvýšila o 14,8 tis. po očištění od sezónních vlivů. V meziročním nárůstu pracujících dominovalo zvýšení počtu pracujících žen o 73,7 tis., u věkových kategorií vyčníval přírůstek o 87,1 tis. u 45-64 let.

U podnikatelů bez zaměstnanců – pracujících na vlastní účet – vzrostl počet zaměstnaných meziročně o 26,3 tis., naopak u podnikatelů se zaměstnanci došlo k poklesu o 5,9 tis. Přibyl počet pomáhajících rodinných příslušníků o 4,7 tis. Nejvýraznější však byl vzestup největší skupiny zaměstnanců o 98,1 tis.

Míra zaměstnanosti ve věkové skupině 15–64 let se meziročně zvýšila o 1,8 p. b. na 75,2 %, u mužů vzrostla o 1,5 p. b. na 82,1 %, více u žen o 2,0 p. b. na 68,1 %. Tento trend potvrzují i zrcadlové údaje o počtech ekonomicky neaktivních. Za skupinu 15 a více let se meziročně snížil jejich počet o 82,9 tis. na hodnotu 3 549,2 tis., přičemž neaktivních žen ubylo o 56,4 tis. a neaktivních mužů o 26,5 tis. Počet nepracujících osob, které nesplňují podmínku pro zařazení mezi nezaměstnané, ale přitom uvádějí, že by chtěly pracovat, se meziročně snížil takřka na polovinu a činil pouze 58,7 tis.

Celkový počet nezaměstnaných dle VŠPS (definice ILO – osoby aktivně hledající práci) dosáhl hodnoty 125,7 tis. osob, což znamenalo meziroční snížení o 28,7 tis.; po sezónním očištění však čísla ukazují mezičtvrtletní nárůst o 1,5 tis. osob. Meziroční pokles nezaměstnaných se projevil více u mužů (o 16,1 tis. na 54,3 tis.), zatímco u nezaměstnaných žen byl pokles o něco nižší (o 12,6 tis. na 71,4 tis.). Nejvíce nezaměstnaných ubylo ve Středočeském kraji (o 12,6 tis.) a v Praze (o 5,5 tis.).

Míra nezaměstnanosti tak ve věkové skupině 15–64letých meziročně klesla na hodnotu 2,4 % (pokles o 0,6 p. b.). Déle než rok bylo bez práce 39,6 % nezaměstnaných (49,8 tis.), počet dlouhodobě nezaměstnaných se tak zvýšil o 5,7 tis.

Je nutné připomenout, že VŠPS pokrývá jen osoby bydlící v bytech, nikoli na ubytovnách a podobných kolektivních domácnostech, což negativně ovlivňuje zachycení cizinců, kteří takové způsoby bydlení často využívají.

Evidenční počet zaměstnanců přepočtený na plně zaměstnané

Meziroční nárůst evidenčního počtu zaměstnanců o 49,9 tis. (1,3 %) se ve světle masivního přílivu uprchlíků z Ukrajiny může jevit nízký. Možným vysvětlením by mohlo být zaměstnávání na dohody mimo pracovní poměr. Je také nutné si uvědomit, že jde o přepočtené počty zaměstnanců (FTE), přičemž velký počet žen s dětmi byl schopen pracovat pouze na kratší úvazky.

ANALÝZA

Z hlediska jednotlivých odvětví byla situace velmi různorodá. V šesti sekcích CZ-NACE se počet zaměstnanců snížil, ve zbylých zvýšil, celkově v rozsahu od -5,4 % do 6,5 %. Ten relativně největší nárůst najdeme v maličké sekci činnosti v oblasti nemovitostí, početně představuje zvýšení jen o 2,8 tis. míst. 6,4 % byl nárůst počtu zaměstnanců v ubytování, stravování a pohostinství, kde již šlo o v absolutních číslech o 6,5 tis. na celkových 108,2 tis.

Největší absolutní nárůst o 14,3 tis. najdeme ve velkoobchodě a maloobchodě, opravách a údržbě motorových vozidel, tato sekce je druhá největší, zaměstnává více než půl milionu lidí (513,2 tis. míst). Další dva významné nárůsty najdeme ve vzdělávání (o 10,5 tis.) a ve zdravotní a sociální péči (o 8,6 tis.).

V opačném směru byl vysoký relativní pokles (o 5,4 %) v administrativních a podpůrných činnostech zároveň i tím početně nejvyšším: meziročně ubylo 9,6 tis. na hodnotu 168,9 tis. Tam spadají také agenturní zaměstnanci, tato skupina nejvýrazněji reaguje na ekonomické výkyvy, je tedy vhodným barometrem změn, v tomto případě patrně důsledkem válečné nejistoty.

Druhé nejvyšší snížení počtu zaměstnanců bylo ve veřejné správě, kde ubylo 4,0 tis. pracovních míst, což je pokles o 1,3 %. Ostatních poklesy byly do jednoho tisíce a rovněž relativně menší – s výjimkou těžby a dobývání (o 3,4 %), což však bylo početně 0,6 tis. Toto odvětví je dlouhodobě v útlumu, zůstává tam již jen zlomek zaměstnanců (18,3 tis.), ti často přecházejí k subjektům zařazeným v jiném odvětví. V mírném poklesu najdeme peněžnictví a pojišťovnictví (0,8 tis.; 1,1 %), výrobu a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu (0,4 tis.; 1,2 %) a nakonec zemědělství, lesnictví a rybářství (0,6 tis.; 0,7 %).

Informační a komunikační činnosti si připsaly početně dalších 6,8 tis. míst, to byl relativní nárůst o 5,3 %, čímž se dostaly na hodnotu 134,8 tis. míst. Profesní, vědecké a technické činnosti výrazně zvýšily počet zaměstnanců o 5,7 tis. (3,4 %), čímž se dostaly na 172,3 tis. Stavebnictví pak přidalo 2,8 tis., což je meziročně víc o 1,3 % na 213,0 tis. míst.

Největší sekcí zůstává zpracovatelský průmysl, který aktuálně zaměstnává 1 097,5 tis. zaměstnanců, meziročně jich přibylo 5,0 tis. (relativně 0,5 %). Tabulka 1 Rychlých informací o průměrných mzdách zahrnuje rovněž oddíly CZ-NACE z této sekce, které jsou největší z hlediska počtu zaměstnanců. Výrazný přírůstek počtu zaměstnanců najdeme u výroby elektrických zařízení (1,7 tis.; 1,7 %). Naopak u výroby motorových vozidel (kromě motocyklů), přívěsů a návěsů došlo ke značnému poklesu (-4,8 tis.; -2,8 %).

Průměrné měsíční hrubé mzdy

Průměrná mzda (40 086 Kč) za 2. čtvrtletí 2022 vzrostla nominálně ke stejnému období předchozího roku o 1 696 Kč, tedy o 4,4 %, přičemž jde o zprůměrování velmi různorodého vývoje na úrovni jednotlivých oborů, podniků či organizací.

V reálném vyjádření je ve 2. čtvrtletí 2022 nutné mluvit o poklesu mezd, a to takřka o desetinu. Průměrná mzda po očištění od vlivu inflace totiž poklesla o rekordních 9,8 %. Takovému údaji se žádná hodnota v tomto století ani vzdáleně nepřiblížila. Reálný mzdový růst se odvíjí od růstu spotřebitelských cen, ten se výrazně zvýšil na 15,8 %.

Pro úplnost uvedme, že v 1. čtvrtletí 2022 průměrná mzda reálně poklesla o 3,5 %, nominální zvýšení bylo vyšší (7,3 %) a inflace dosáhla 11,2 %. Ke snížení reálné průměrné mzdy došlo také v loňském 4. čtvrtletí o 3,0 %, kdy však nominálně mzdy vzrostly pouze o 2,9 %. Tato období byla ještě různou měrou zasažena koronavirovou krizí.

Mzdový vývoj byl značně diferencovaný podle odvětví. Stejně jako v předchozím 1. čtvrtletí vystupovala tři velká odvětví s dominantním vlivem státu, která působila jako brzda mzdového

ANALÝZA

růstu. Nejvýznamnějším (z hlediska počtu zaměstnanců) bylo vzdělávání, kde se mzdy zvýšily o 2,6 %, resp. o (Šeherezádino číslo) 1 001 Kč. Ve veřejné správě a obraně vzrostly o 3,8 %. Speciálním případem je potom zdravotní a sociální péče, kde se průměrná mzda snížila o 20,7 %, což je dané velmi vysokou základnou minulého roku, kdy byly vyplaceny mimořádné, tzv. covidové odměny.

Růst mezd na druhé straně táhla rychle vzhůru dvě zcela nesourodá odvětví – to s nejnižší a to s nejvyšší úrovní: v ubytování, stravování a pohostinství se projevilo oživení zvýšením mzdové úrovně o 11,3 % (2 393 Kč), čímž se dostala na 23 586 Kč. V informačních a komunikačních činnostech stoupla průměrná mzda o 11,0 % (6 931 Kč), a to znamenalo výsledných 69 854 Kč. Výrazné propouštění patrně stojí za zvýšením průměru o 10,3 % v administrativních a podpůrných činnostech, kde tak mzdová úroveň dosáhla 28 475 Kč. Desetiprocentní hranici (9,7 %) se přiblížily ještě kulturní, zábavní a rekreační činnosti (na 35 342 Kč).

U zbylých sekcí se rozsah nominálního růstu mezd pohyboval od 3,4 % v ostatních činnostech po 8,8 % ve velkoobchodě a maloobchodě, opravách.

Druhou nejvyšší průměrnou mzdu po ICT najdeme v peněžnictví a pojišťovnictví, kde se průměrná mzda zvýšila o 7,7 % na 69 721 Kč. Třetí příčku pak drží odvětví výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu s 54 942 Kč, kde průměrná mzda meziročně vzrostla o 6,2 %.

Ve zpracovatelském průmyslu, jako největší sekci CZ-NACE, se mzdy zvýšily o 8,0 % na 39 488 Kč. O málo slabší růst (7,8 %) najdeme ve stavebnictví, kde mzdy stouply na 34 534 Kč. V dopravě a skladování o 8,7 % na 35 727 Kč.

Z hlediska statistiky pracovní doby bylo 2. čtvrtletí 2022 charakteristické nižším počtem placených neodpracovaných hodin ve srovnání se stejným obdobím předchozího roku. Ve 2.čtvrtletí tvoří zpravidla významný podíl výdělku mimořádné odměny.

Z hlediska reálných mezd byly všechny zde zmiňované nárůsty nižší než inflace, a šlo tedy o poklesy. Lze tak předpokládat, že až na malé osobní výjimky došlo u všech českých zaměstnanců k meziročnímu poklesu kupní síly výdělků.

Regionální vývoj

Krajské výsledky přináší obrázek, který neukazuje tak výrazné rozdíly jako u odvětví. Z pohledu počtu zaměstnanců ve 2. čtvrtletí 2022 došlo jen u dvou krajů k malému meziročnímu poklesu, o 0,3 % v Ústeckém kraji a o 0,1 % v Libereckém. Na druhé straně výrazně vzrostl počet zaměstnanců v Praze (3,3 %), což navazuje na trend patrný v předcovidovém období. Vysoký nárůst byl i ve Středočeském (1,6 %) a v Jihomoravském kraji (1,5 %). V Pardubickém a Plzeňském kraji se zvýšily počty zaměstnanců shodně o 1,2 %. V ostatních krajích rostly počty do jednoho procenta.

U vývoje průměrných mezd je těžké nalézt nějaké jednotící pravidlo. Nejslabší nominální růst (1,6 %) byl v Ústeckém kraji, a to s odstupem. Slabší byl dále v Plzeňském kraji (2,8 %) a v Olomouckém (2,9 %). Naopak vysoký mzdový růst zaznamenala Praha (5,7 %) a Zlínský kraj (5,6 %), následovány Středočeským (5,3 %). Ostatní kraje byly mezi nimi.

Podle absolutní úrovně výdělků zůstává hlavní město nadále nejbohatším regionem, průměrná mzda v Praze byla 49 221 Kč. Na druhém místě se udržel Středočeský kraj s 41 825 Kč. Naopak Karlovarský kraj zůstal nadále regionem s nejnižší mzdovou úrovní (34 725 Kč), s odstupem následován Pardubickým krajem, kde se průměrná mzda dostala na 35 385 Kč.

ANALÝZA

V Moravskoslezském kraji se mzdy zvýšily o 3,5 % na 36 211 Kč a v Jihomoravském kraji o 4,4 % na 39 041 Kč.

Kumulativní výsledky za 1. pololetí 2022

Za 1. pololetí 2022 se evidenční počet zaměstnanců zvýšil o 1,1 %. Průměrná mzda vzrostla nominálně o 5,8 %, reálně poklesla o 6,8 %, neboť inflace dosáhla 13,5 %.

Meziroční indexy za pololetní údaje ukazují obrázek, který se výrazně neodlišuje od čtvrtletních. Zajímavější může být porovnání odvětvového vývoje s obdobím před začátkem proticovidových opatření, tedy za tříleté období od 1. pololetí 2019. Kumulativní údaje jsou v tomto směru stabilizovanější a tudíž porovnatelnější než čtvrtletní.

Celkově se průměrná mzda za tříleté období zvýšila nominálně o 15,6 %. Ve dvou odvětvích se přitom mzdy zvýšily o méně než 10 %, a ve třech byl nárůst naopak aspoň 20%. Začněme nejprve těmito třemi: o 24,3 % se zvýšila průměrná mzda v administrativních a podpůrných činnostech na 28 197 Kč. Na druhém místě byla výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu s nárůstem 21,2 %, kde byla mzdová úroveň (59 634 Kč) o polovinu vyšší než celková průměrná mzda (39 033 Kč). A třetí místo s 20,0 % mají informační a komunikační činnosti s průměrnou mzdou 70 935 Kč, tedy druhou nejvyšší.

Na druhé straně nejnižší nárůst o 8,7 % najdeme u veřejné správy a obrany (na 40 874 Kč), a druhý nejslabší u kulturních, zábavních a rekreačních činností, kde mzdy stouply o 9,3 % na 33 751 Kč.

V ubytování, stravování a pohostinství se zvýšila průměrná mzda o 11,6 % na 22 918 Kč, což je setrvalé nejnižší údaj. Peněžnictví a pojišťovnictví bylo naopak odvětvím s nejvyšší průměrnou mzdou za 1. pololetí 2022 (70 966 Kč) a tam byl tříletý růst 14,8 %.

Evidenční počet zaměstnanců se za toto tříleté období celkově snížil o 1,2 %. Největší propad – takřka o čtvrtinu původního stavu – byl u těžby a dobývání (-23,1 %). Další výrazná snížení najdeme u administrativních a podpůrných činností (-15,6) a ubytování, stravování a pohostinství (-12,9 %). Významné nárůsty byly naopak u vzdělávání (8,9 %), činností v oblasti nemovitostí (8,7 %), zdravotní a sociální péče (7,1 %) a v informačních a komunikačních činnostech (6,4 %). Často mediálně diskutovaná veřejná správa a obrana v podstatě stagnovala (-0,2 %).

Mediány a decilové rozpětí mezd, třídění podle pohlaví

Rychlá informace ČSÚ o mzdách obsahuje také údaj o mzdovém mediánu, který je vypočtený z matematického modelu distribuce výdělků a ukazuje mzdu prostředního zaměstnance, tedy běžnou mzdovou úroveň; zároveň byly vypočteny také krajní decily. Ve 2. čtvrtletí 2022 se mzdový medián dostal na 34 111 Kč, to je o 1 718 Kč (o 5,3 %) více než ve stejném období předchozího roku.

Mzdová distribuce se ve 2. čtvrtletí 2022 ve srovnání s loňským rokem zúžila, desetina zaměstnanců s nejnižšími mzdami pobírala hrubou mzdu pod hranicí 17 854 Kč (dolní decil meziročně vzrostl o 8,5 %), opačná desetina měla naopak mzdy nad hranicí 65 383 Kč (horní decil se zvýšil o 2,6 %). Decilový poměr se tak meziročně snížil o 0,21 bodu. V tomto vývoji hrály hlavní roli ženy, u mužů se distribuce neměnila a růst jejich mezd byl takřka plošný.

Prostřední mzdy mužů byly přitom stále výrazně vyšší než u žen, ve 2. čtvrtletí 2022 byla mediánová mzda žen 31 170 Kč, zatímco u mužů 36 925 Kč. Mezera v prostředních výdělcích tak činila 15,6 %.

ANALÝZA

Zároveň byly mzdy mužů rozprostřeny v podstatně větší šíři, zejména oblast vysokých výdělků je výrazněji vyšší než u žen, k čemuž poslední vývoj ještě dopomohl. Na horním decilu se ženské výděly aktuálně snížily o 3 %, zatímco u mužů vzrostly o 7,7 %. Ženy tak měly horní decil 56 422 Kč a muži 73 583 Kč, čímž byla mezera u vysokých výdělků 23,3 %. U nízkých výdělků je rozdíl tradičně nižší: ženám aktuálně vzrostl dolní decil o 9,3 % na 16 903 Kč, mužům pak o 7,9 % na 18 863 Kč, což ve výsledku představuje mezeru 10,4 %.

* * *

Předběžné výsledky **Informačního systému o průměrném výdělku (ISPV)** za **1. pololetí 2022** přináší podrobnější vhléd do mzdových struktur, distribucí a socioekonomických třídění. ISPV však používá odlišnou metodiku výpočtu osobního výdělku zaměstnance (především vylučuje veškeré absence), a tyto údaje proto nejsou porovnatelné s výše uvedenými hodnotami mezd ani s čísly v tabulkách k Rychlé informaci ČSÚ.

Podle platné klasifikace **zaměstnání CZ-ISCO** pobírali nejvyšší výděly řídící pracovníci s mediánem 70 839 Kč, meziročně se zvýšil o 7,2 %. Jejich mzdy jsou nejvíce diferencované, desetina nejlépe placených brala více než 172 446 Kč a opačná desetina méně než 36 260 Kč. Druhá nejvyšší úroveň byla u specialistů s 49 804 Kč a třetí příčku obsadili techničtí a odborní pracovníci s 40 951 Kč. Úředníci měli medián 31 261 Kč. U těchto tří hlavních tříd rostly výděly pomaleji, pětiprocentním tempem. Podobně (o 5,5 %) meziročně vzrostl medián u skupiny pracovníků ve službách a prodeji, kteří však často patří k nízkovýdělkovým zaměstnancům¹: měli decilové rozpětí 18 907 Kč až 43 680 Kč a medián 27 183 Kč. Řemeslníci a opraváři měli medián 33 628 Kč (zvýšení o 6,9 %) a obsluha strojů a zařízení, montéři 32 081 Kč (zvýšení o 5,8 %). U pomocných a nekvalifikovaných pracovníků je nejnižší mzdová úroveň, aktuálně vzrostl medián o 4,9 % na 22 360 Kč, mají tedy nadpoloviční podíl nízkovýdělkových zaměstnanců, decilové rozpětí bylo 16 684 Kč až 34 922 Kč.

Podle **věkových kategorií** pobírali nejnižší prostřední mzdy zaměstnanci do 20 let (25 572 Kč), zároveň jich meziročně ve vzorku přibýlo o pětinu, čímž byl kompenzován podobný loňský pokles. Ve věku 20–29 let byl medián mezd již podstatně vyšší (32 827 Kč) a pro kategorii 30–39 let byl medián nejvyšší (37 763 Kč). V dalších věkových kategoriích se mzdy snižují, na 36 792 Kč pro nejpočetnější kategorii 40–49 let; 35 220 Kč pro 50–59 let a konečně 35 227 Kč pro 60leté a starší. Meziroční nárůsty mediánů se příliš nelišily, pohybovaly se kolem pěti procent.

Mzdy jsou také značně strukturované podle stupně dosaženého **vzdělání** zaměstnance – nejvyšší výděly pobírali opět vysokoškoláci, prostřední mzda u nich byla 50 399 Kč. Mzdy zaměstnanců se základním či nedokončeným vzděláním zůstaly naopak nejnižší (27 401 Kč). Středoškoláci s maturitou si vydělali mnohem více (36 513 Kč) než ti bez ní (30 262 Kč), ale méně než zaměstnanci s vyšším odborným, resp. bakalářským vzděláním (41 762 Kč). Nejrychleji rostly mzdy na jedné straně u vysokoškoláků (na mediánu o 5,9 %), na druhé se výrazně meziročně zvýšily nejnižší mzdy u méně vzdělaných zaměstnanců, nejvíce (o 7,6 %) vzrostl první decil u základního a nedokončeného vzdělání. Nejmenší nárůst byl naopak u vyššího odborného a bakalářského vzdělání (o 3,1 % u mediánu), kde u nejvyšších výdělků lze dokonce mluvit o stagnaci.

¹ Za nízkovýdělkového zaměstnance je obecně považován takový, který pobírá méně než 2/3 celkové mediánové mzdy, podle předběžných výsledků ISPV za 1. pololetí 2022 šlo o hranici 23 854 Kč.

ANALÝZA

ISPV sleduje pololetně také výdělky podle **státního občanství**. Z velkých cizineckých skupin měli mediánové mzdy v Česku nadstandardně vysoké Slováci (39 811 Kč), byly o 11 % vyšší než u zaměstnanců s českým občanstvím (35 978 Kč), a vzrostly meziročně nejvíce (o 5,5 %). Naopak o 23 % nižší než české byly mediánové mzdy Ukrajinců (27 731 Kč), které se meziročně zvýšily o 4,0 %. Podstatně nižší než české byly také mzdové úrovně u dalších tří menších skupin, tedy Bulharů (o 16 % menší), Rumunů (o 10 %) a Poláků (o 7 %). Zatímco počet záznamů Rumunů a zejména Bulharů se v databázi ISPV meziročně snížil, počet Ukrajinců vzrostl o 41 %, z 61,9 tis. na 87,1 tis., a značně tak převýšil počet občanů Slovenska (73,8 tis.).

Autor/Kontakt/Zpracoval

Dalibor Holý

Odbor statistiky trhu práce a rovných příležitostí ČSÚ

Tel.: +420 274 052 694

E-mail: dalibor.holy@czso.cz